

Monumentnummer*: 531834

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **28 november 2014**
Kadaster deel/nr **82966/42**

Woonplaats* **Asperen** *Gemeente** **West Betuwe** *Provincie** **Gelderland**

Locatiennaam **Asperen** *Locatieomschrijving* **Lingesluizen bij Asperen**

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Asperen	A			1691
Asperen	A			851
Asperen	A			1422
Asperen	A			1692

Omschrijving**

Cluster 601.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

De NOORDER LINGESLUIS, SCHUT- en KEERSLUIS / WAAIERSLUIS was een cruciaal onderdeel van het inundatiesysteem van het rivierpoldergebied tussen Lek en Waal. De sluis ligt als noordoostelijke van de twee min of meer parallelle exemplaren in de Linge. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluisen, stuwen en kanalen, waarmee het noodzakelijke peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. Er werden vele verschillende typen sluisen toegepast, afhankelijk van de plaats waar ze in het systeem functioneerden. Soms werden reeds bestaande scheepvaart-, uitwaterings- of keersluizen gebruikt, maar ook zijn er vele nieuwe gebouwd of bestaande (sterk) aangepast. De vier

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

sluizen bij Asperen behoren alle tot de laatste categorie. De Noorder Lingesluis dateert van enige tientallen jaren later dan de andere en was een toevoeging ten dienste van de scheepvaart. Net als de drie andere sluizen bij Asperen is de sluis voorzien van waaierdeuren - zij het dat het intussen niet meer de authentieke deuren zijn; ze zijn blijkens inscriptie voor het laatst vervangen in 1949 en 1968. Waaierdeuren zijn een uitvinding van ir. J. Blanken Jnz. en / of ir. A.F. Goudriaan, die het mogelijk maakte de deuren tegen hoog water in te bewegen. Over de sluis ligt een latere, betonnen verkeersbrug die voor de bescherming geen belang heeft.

Omschrijving

NOORDER LINGESLUIS, SCHUT- en KEERSLUIS / WAAIERSLUIS in het verlengde van de Nieuwe Zuiderlingedijk bij Asperen is een relatief kleine, bakstenen en ten dele in natuursteen uitgevoerde sluis, die kon worden afgesloten door middel van waaierdeuren, puntdeuren en schotbalken. De lengte van de in 1862 gebouwde sluis bedraagt circa 20 m en de breedte ongeveer 6,50 m. De aan de stroomopwaartse zijde gelegen sluishoofden gaan over in iets uitlopende, hellende keermuren. De houten waaierdeuren bevinden zich aan de stroomafwaartse zijde van de sluis, waar in beide wanden kwartronde waaierkasten zijn uitgespaard. De eveneens houten, puntdeuren liggen aan de stroomopwaartse zijde. De sluisdeuren bevinden zich gewoonlijk in geopende toestand. Op de hoofden en de puntdeuren (giet)ijzeren windwerken waarmee de sluisdeuren (kunnen) worden bewogen en schuiven in de deuren en van de 'omloopriolen' in de kolkwanden kunnen worden bediend en waarmee schotbalken in schotbalkspanningen konden worden opgehaald of neergelaten.

Waardering

De NOORDER LINGESLUIS, SCHUT- en KEERSLUIS / WAAIERSLUIS is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw).

Het betreft hier een van omstreeks 1862 daterende, aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde, namelijk een waaiersluis / keersluis ten dienste van militaire inundatie, met als nevenfunctie die van schutsluis.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het algemeen en vanwege de uitzonderlijke functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van dit complex en de annexe complexen Fort bij Asperen en Wapenplaats te Asperen en die verder blijken uit het noodzakelijke samenspel van de vier sluizen om inundaties te kunnen stellen.

* Het onderdeel is representatief omdat het de toepassing van sluiswerken in het functioneren van de Nieuwe Hollandse Waterlinie onderstreept en illustreert.

* Het onderdeel is vrijwel gaaf bewaard omdat hoofdvorm, bouwkundige detaillering en de verschillende onderdelen herkenbaar en functioneel zijn gebleven.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Fort, vesting en -onderdelen